

PRECZ (1183) *av*

precz (1145), **przeci** (38 + 1 *kust*).

e jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

I. O miejscu (1176) :

1. Oznacza niebycie gdzieś; dla niektórych czasowników bezprzedrostkowych pełni być może funkcję przedrostka „od-”, „wy-” (okoliczniki typu „skąd” i „dokąd” należą do składni rzędu czasowników nadrzędnych, także eliptycznych); foras BartBydg, Vulg, PolAnt, Mącz, Calep, Cn; extra [aliquid] PolAnt, Vulg, Mącz, JanStat; peregre PolAnt, Vulg, Cn; foris BartBydg, PolAnt; longe (longius), ultra PolAnt, Cn; procul Calag, Cn; intus BartBydg; aliquo, late Mącz; aliter, extra, ultro Cn (W podstawach łacińskich często brak odpowiednika słowa „precz”, połączenia odpowiadają zwykle czasownikom z przedrostkiem: a- (ab-, abs-, au-), de-, dis- (di-), e- (ex-), pro-, re-, se-) (1164) : BartBydg 244b; Foras adverbium ad locum, Ztąd precz Mącz 133d; Calep 428b.

a. Nie w tym miejscu, gdzie indziej, poza czymś [gdzie] (4) : Kázdy mąż [...] ktoryby zárzezał [byka albo owcę] precz zá obozem. A do drzwi namiotu zgromádenia nieprzywiedzie onego áby przyniosł dar Iehowie [...] / tedy poczytaná będzie krew mężowi onemu *BudBib Lev 17/3*; rołkazał krol [...] wynieść zkościoła Iehowinego wśzytkie naczynia poczynione Báhálowi / [...] y ípałił ie precz zá Ieruzalimem ná polach Kidroń(łkich) *BudBib 4.Reg 23/4*.

Połączenie: »precz na stronie« [szyk 1:1] (2): A Piotr (*marg*) indzie (-) precz na stronie [foris] wpałácu siedział / I przystápiła knię^{mv} iedna dziewczka *MurzNT 26/69*; *LubPs T5v*.

Zwrot: »być precz« (1): Wybiłeś z rąk ludu twego on ták ná wźzem możny miecz / Czáfu wojny z rátkiem twym byłeś gdzieś ná stronie precz *LubPs T5v*.

b. Z tego miejsca (1013) :

a. Przez opuszczenie, odesłanie, wyniesienie do innego miejsca (859) : *RejKup n8; HistAl C3v; LibMal 1551/159; RejWiz 126, 135; CHłop dziádowi ná Iábłóń [...] Włazł / dziad [...] Wołáł nań áby precz zlazł RejFig Ee, Dd5; BielKron 114, 355; Dispareo, id est a conspectu recedo, Schodzę z oczu zwiyam precz. Mącz 278a; Abrumpere se ab aliquo, Zedrzyć á íchróńić fie precz od kogo / pozostáć s nim towárzistwá. Mącz 360d, 122b, 211d, [234]b, 346d; RejAp Dd4; rybitw [...] rybę fiecią obwiedzie / obwiodfzy rybę wywlecze / á wodá przez fieć precz vćiecze. *HistRzym 24*; Cęłto [!] fie Herczykowie / o tę ziemię kufzá / Czáfem ízwabow odbiežá / piełzki fie precz kłufzá. *BielSat G3, N3v; HistLan F3; CzechRozm 42v; BielSjem 40*; Lecž / ná ízyi ma ciężkie iármzo / dułzá / [...] Láncuch ná nie włożony / Woli / ktora iá / íwym vporem / siecze / A z przyłtoynych drog ściágnáwłzy / precz śćiecze. *GrabowSet Q*.*

Z elipsą czasownika nadrzędnego [w tym w połączeniu z dodatkowym wskazaniem na miejsce początkowe: skąd (12)] (43): *LibLeg 10/154v*; Item powyedział yłch Nyklyya prufczinego fyna łkofzczyana namowyel ífoba precz *LibMal 1548/139, 1547/125, 1553/174*; *RejJóz D7v; RejRozm 405; RejKup f8, n3v, n8; KromRozm III C2; BielKom D4*; A ták cie iuž Bog žegnay / bo ia też precz mułzę *RejWiz 43, 122, 193*; Mowiać [zmarły chłop, dowiedziawszy się, że jego żona też jest w niebie] / wierzę iż Wilcy y či będą w niebie / Ia wolę precz / bo nie chcę / mieć iey [tj. żony] podle siebie. *RejFig*

Dd5; *RejZwierz* 24; iż który przez niedbáłość [...] czyńszu nie miał dáć/ kazano mu z miáftá álbo ze wsi precz *BielKron* 121v; Helduńá wšytcy nienawidzieli/ yż był názbyt popędliwy á niemoderował pofelłtwa/ [...] kazano tedy Helduńowi precz od dworá/ y wiodł żywot ołobny. *BielKron* 218, 50, 194, 207, 316; *Mącz* 113d, 284c; Iednemu thákież łudze/ kiedy pan precz kazał/ przyjaciele zá nim do páná przyłzli/ ciążąc łobie o tákowá krewnego ich zelżywość *GórnDworz* R4, R4; *Strum* R3v; *PaprPan* Gg2v; ktemu [żołnierze] w kráinie w ktorey pewnego miełzkánia niemáią/ ták żywą/ iákoby iutro precz [*discessuri*] *ModrzBaz* 126v; *SkarŻyw* 29; *CiekPotr* 61; [then Iacub [...] był zadan precz przełz braczyá łzwoyá łtharłzchá rodzoná. aby podobno był zgynął dlya oyczyłzny. *ZapWpolKość* 1549 9/173v; *SenekaGórn* 366 (*Linde*)].

~ W funkcji równoważnika zdania rozkazującego (13): *SkarŻyw* 571, 583; A Pan też rzecze: W czas było miłóšierdzia łzukać: precz przekłęci. A gdzież nam każeł? W ogień. A długoż? Ná wieki wiekom. *SkarKaz* 7a; Precz Venus lekomyślna, miey łobie łwe rzeczy: Nigdy mi do mey śmierci nie bądź przyacielem *CiekPotr* 18, 18; *SapEpit* B3v. Cf »nu precz«, »precz ode mnie«, »precz z tym«. ~

W połączeniu z dodatkowym wskazaniem kierunku [*dokąd*] (34): Sokoł leciał wzgorę/ Ze mu práwie łszedł z oczu precz zá onę chmurę. *RejWiz* 126; Deicio, Zmiatam, zrucam precz ná dół. *Mącz* 162b. Cf *Fraza*, »iść precz«, »jechać precz«, »puścić się precz«, »uciec precz«, »wygnać precz«, »precz wynieść«, »wypuścić precz«, »wyrzucić precz«, »wyść precz«, »wywieść precz«.

Połączenia: »nu precz« [*w tym: skąd* (1)] (3): Nu precz Lotrze vełłmies kijem I zodwiernem czo niepylen. Tu Ledwe panie pułczaia Czo tu Lotrzy czinić maia. *RejKup* c4v, Cv; A gdy łplugáwiłz załłonę obrázow łrebrem twoim y ochędołtwo złótem przykryte/ wyrzuciłz ie precz [...]/ á rzeczełz im/ Nu łtąd precz [*egredere*]. *BibRadz Is* 30/22.

»na stronę, na stronie precz« [*w tym: w funkcji równoważnika zdania* (2)] [*szyk* 6:3] (6:3): Idź łam Czarce na łtronie preć A niewtracząy łię wnałłe rzeć Bo my czebie niechczemy znać *RejKup* z8v, z8v; Ná ty złółniki wšytko złe zá rázem zgromádzę [...] Iełłżeby gdzye ná łtronę chcieli vłtąpić precz/ Tedy niechay pewni będą iż ie táw zełrze mieć *LubPs* gg5, Mv, T5v; Vżrzał [*Epikur*] kilka Sátyrow [...]. Vłękl łie/ potym z drogi precz ná łtronę łkoczył/ Táwże gdzye oczy niolły prołto łobie kroczył. *RejWiz* 46, 64; *RejZwierz* 101v; Sprołniku zniebá zrzucony [*tj. czarcie*]/ co małz tu ná pułzczy czynić? pšie nieczyłty/ precz/ precz łtáry wężu/ ná łtronę. *SkarŻyw* 571.

Frazy: »idź(cie) (a. podź(cie), a. wynidź(cie) itp.), odstápcie, wieź(cie) się, wynoś(cie) się, bieź precz« [*w tym: wieźcie i wynoście się* (1); *skąd, od kogo* (13), *dokąd* (1)] = *vade PolAnt, Vulg; egredere Vulg, Cn; abi, amolimim, apage, facessas, facessat, facesse Mącz, Cn; recedite, ite Vulg; eamus, vade ultra PolAnt; exi foras, vale, valeant Mącz; aufer te hinc, concede hinc, duc te, exesto, extra esto, ultra fuge perge, hinc te rapis Cn* [*szyk zmienny*] (57:9:5:2:1): Odłtáp precz Wáłálki capie/ Ocz mię pytałz táko głupie. *BierEz* B2, E2, K, K2v, Nv [2 r.]; *OpecŻyw* 153v; Zathymy słowy krziknąłi włchithczy podz precz day zabith bo czyá słuchacz nyemozemy. *LibMal* 1554/189v; *RejJóz* M5; Myla dułko idz ale przeć Bo kazdemu chczeź włkoczyć wrzeć. *RejKup* i4, c2, e4v [2 r.], e6, g4, x8v, z8v [2 r.]; *MurzNT Luc* 13/31; *BielKom* F6v; Qwápcyełz łie włłyłcy złołnicy á yuź odłtępcye precz/ Gdyź ya z wámi iłcye nye chcę wdáwáć łie w žádná rzecz *LubPs* bb4v; *Leop 2.Par* 26/18, *Matth* 9/24; *RejZwierz* 101v; Przeto teraz weźmi łfefelin ktory ielł w główach iego/ y dzban wodny á podźwá precz. *BibRadz*

1.Reg 26/11, Gen 12/19, 19/9, 1.Reg 30/22, 2.Reg 13/15, Luc 10/37, 13/31; *BielKron* 30, 68; Haec hinc facessat, Niechay fie z tąd porywa/ niechay fie z tąd precz wiezie. *Mącz* 113d; Abi sis insciens, Ty dudku/ głupczizno ydź precz. *Mącz* 372d, 12a, [18]d, 104c, 114a, 229d, 474a [3 r.]; *RejAp* 162, 173v; Tedy Apollon [...] pocźnie łam z łobą tako mowić. [...] Co tu czekałz/ nic inego iedno śmierci nagłej. Bież precz *HistRzym* 10, 23v, 24v, 29, 45; Idziłz iuż precz Szátanie/ bo thák nápiřano ieft/ iż iedno łamego Pána Bogá chwalić będyełz *RejPos* 70, 177, 181v, 218, 223, 240, 292v, 342; *RejZwierc* 80, 170v, 273; *BudBib* 4.Esdr 2/2; *KochPs* 9; *SkarŻyw* [223]; *GrabowSet* V3; *WujNT przedm* 24, *Matth* 4/10; *PowodPr* 34; *GosłCast* 29; *PaxLiz* C3; *KlonWor ded* **3.

~ »idź (a. podź mi) precz z oczu (moich)« (2): *RejPos* 160; Podź mi precz z oczu ani mi fię kłániay/ pátrzyć ná cię nie mogę. *SkarKaz* 316a. ~

»precz ode mnie« (1): Iako zakon twóy miłuię/ tak łye brzydę złemi [...]. Precz odemnie źli: ią páńłkich vřtaw niech pilnuię *KochPs* 184.

»z oczu precz« (1): Káietan [...] vpominał go [*Lutra*] áby odwołał co przeciw Papięřkim odpuřtom piřał [...]/ A gdy řadnym obyczáiem niechćiał/ kazał mu zoczcu precz áby łnim więcey niegadał. *BielKron* 194.

»precz z tym« = *niech on odejdzie* [szyk zmienny] (2): Rzecz Dániel/ łklámałę [...]. Oto Pańłki Anioł łtoi/ ktory cie zágładzi/ S tim precz/ á drugiego prziwieř rofkazał czeładzi. *KochZuz* A5; *Apage* [...] Precz s tym Wieř fie ná dáłą/ Cum fastidium significamus. *Mącz* 12a.

Zwoty: »drzeć się precz« (1): O Pánie zař to nie lud/ co łtworzon twą ręką? [...] O Pánie/ prace rąk twych/ nie rzucay od łiebie/ Acź fię drze vpornie precz. *GrabowSet* L2v.

»iřć (a. pořć, a. odeřć, a. odchodzić, a. rozeřć się), leźć precz« (*teź w przen*) [*w tym: skąd, od kogo* (38), *dokąd* (5)] = *abire PolAnt, Vulg, Mącz, Calag; recedere HistAl, Vulg; digredi Mącz, Calag; discedere Calag, Vulg; errare, migrare, proficisci, secedere, vadere PolAnt; ire Vulg; proferre gradum Mącz; amoliri se, amovere se, auferre se, corripere se, ire a conspectu, rapere se, recipere se, subduci Calag; longe (longius) a. peregre a. procul abire, foras excedere a. exire a. proicere Cn* [szyk zmienny] (140:1): Czemu z tąd precz nie idziemy/ Poki gardł nie pozbędziemy *BierEz* I3v, A3, B2, B2v, C4, K4, L3v, Q4v; *ForCnR* C4; *HistJóz* B4v; *BielŻyw* 58, 68, 80, 133; A thak vbacziwłchi czałz gdi na piwo vydzye gořpodinya zabyem a pyenyadze zabrawłfy precz poydziem. *LibMal* 1543/76v, 1544/87v, 1551/160, 160v [2 r.], 1554/189v, 190v; *RejRozpr* Bv, Fv; *RejJóz* C6v, D7v; A teź od was preć ydz muřę. Bom ieźcze niewřzytko łpawił Czo mi moi pan rofkazał był. *RejKup* d3v; Powa preć kiedy nie łłucha A teź mu zywoť zapucha. Niechay zdechnie iako łwinia Gdy mu nařa rzeć niemila. *RejKup* m2v, f8v, g2, v3, Yv; *HistAl* C6; *MurzNT Matth* 13/25, *Luc* 5/16; *BielKom* A2v, F3v; *GliczKsiąź* I; *LubPs* Zv, gg; A on [*řluga pana*] więć práwie łufzy/ bo iuż nie iadł trzy dni/ Obudwu y s páchołkiem dawno łłuką złę dni. Więć potym chłop lezye precz *RejWiz* 72, A6v, 27, 29, 32, 46, 81v, 96, 109; Tedy wřtał Iakob: y wřadziwłfy dzieci y żony łwoie ná wielbłady/ řzedł precz: á zábřał wřłytkię máiętnoř łwoię *Leop Gen* 31/17, *A3v, *Iudic* 19/25, 1.Reg 30/22, 4.Reg 7/8, *2v (9); *RejFig* Dd5v, Dd8, Eev; *RejZwierc* 120v; Zátym Iezus rzeķł onym dwiemánałćie: Azali y wy chcecie idź precz? Ale mu ná tho odpowiędził Symon Piotr: Pánie do kogoź idź mamy? *BibRadz loann* 6/67, *Gen* 13/11, 20/13, *Matth* 13/25, 44, 22/5, *Act* 15/40, 2.Cor 5/9; A gdy k niemu [*ku*

Jakubowi] brát Ezau przyšzedł [...] / pytał Ezau ná łyny iego wiele ich ma / á obaczywłszy był rad / pożegnawłszy łie łpołu obyczáiem łwym / rozefłzi łie precz. *BielKron* 15v; Krol łie rozgniewał połzedł precz z rády grożąc biskupowi y innym pánom wypędzeniem y mordowánim. *BielKron* 356; [*Tatarzy*] Przyłzi do Krákowá w wigiliá Bożego národzenia / obegnáli go / łtráciwłszy kilka zacnych łwoich odefłzi precz od Krákowá *BielKron* 365v, 12v [2 r.], 17v, 45v, 54v, 65 (21); Insaluto hospite abire, Niepożegnawłszy gołpodarzá yść precz. *Mącz* 366c, 63d, 104c, 124a, 147d, 164b (10); *OrzQuin* M2; *GórnDworz* R8; Tedy on rycerz opuściwłszy włzytko odłzedł łam precz táiemnie do źiemie bárzo dálekicy *HistRzym* 115v, 9v, 23v, 67v, 97, 115; *RejPos* 250, 253v, 286; *RejPosWiecz*³ 97; *BiałKat* 308v; *BielSat* L4v; Potym po oney bieliedzie Anyoł łie wezbrał precz dálej iść / podziękowawłszy gołpodarzowi włtał z załtola *RejZwierc* 175, 48v, 175v, 197v; *BudBib* 2.Mach 14/34; *CzechRozm* 3, 254; á tego niechcá [*panowie*] / żeby też kmiećiowi wolno gdy mu łie łpodoła / puścić rolá á iść zniey precz [*agrum relinquere*] *ModrzBaz* 48v; *Calag* 558b; *SkarŻyw* 354, 572; *MWilKHist* C4, D2v; á w ten czás Litewłkiego woýłká niemáło ná Młciłáwiu było [...] / á niedobywłszy Zamku odefłzi precz *StryjKron* 682; *WerGość* 229; *BielSen* 14; *BielSjem* 28; *BielRozm* 18; *ActReg* 76, 84; *KochAp* 7; *KochFrag* 45; *WujNT* 505, *Act* 18/2; *CiekPotr* 45, 56; *KlonWor* 23.

»jechać (*a. odjechać, a. pojechać, a. rozjechać się itp.*) precz« [*w tym: skąd, od kogo (18), dokąd (3)*] = *discedere Vulg, Mącz; peregre proficisci PolAnt, Vulg; devenire, recedere HistAl; peregre esse Vulg [szyk zmienny] (84): HistJóz* C, C3; *MetrKor* 59/75; *LibMal* 1543/69v, 1544/79v, 92, 1546/123, 1550/158; Wielgá teras pan łprawe ma Rano iutro przecł wijeldza. Do Noremborka na Iarmark *RejKup* e4v; *HistAl* I2v, M4v; *ZapWar* 1558 nr 2686; *Leop* 2.Mach 12/7; *RejZwierc* 8; *BibRadz Matth* 21/33, 25/15; Piłzá niektorzy iż rychłó potym Medea pogniewáła łie z łazonem / y ziecháła od niego precz z Greciey ná włchod łłóncá *BielKron* 55; Połłowie Krolá Fáncułkiego [!] bacząc yž łie im kwoli nieftáło / [...] iecháli precz nieczekáiąc dokończenia Seymu *BielKron* 220; Rozgniewał łie Sáłkie Kłiążę ná Łántgráfa / iż płócho łobie pocżyna bez inłzych rad / iefłi to drugieraz v czyniłz / iá od iáde precz powiedział. *BielKron* 227, 54v, 55, 55v, 75, 75v (42); *Mącz* 44a, 433a; *HistRzym* 9v, 53 [2 r.], 68, 106; *RejPos* 218; *RejZwierc* 46; gdzie łie z nowu [*Tatarowie*] nie mogá łpráwić [*do walki*] / pierchná ná łtronę y z nowu łie łpráwiá / iefłi nie mogá wieždźáią precz *BielSpr* 68; *SkarŻyw* 224; Ták náłwárzywłszy łię á nic nie łpráwiwłszy Połłowie Cefárlcy / Rzełcy y Prufcy odiecháli precz. *StryjKron* 722; *KochFr* 128; *KochSz* C3v; *ArtKanc* B3; *BielRozm* 7; *GórnRozm* I3; *Paprup* H3v; *ActReg* 173; Vrzędnik ma dzień piłác kiedy Pan do niego przyiedzie / y kiedy precz wyiedzie / y iáko długo w tym imieniu zmiełzka *GostGosp* 24; *WujNT Matth* 21/33, *Luc* 20/9, *Matth* 25/14, *Mar* 13/34; *SarnStat* 1171; *CiekPotr* 1; [*ZapWpolActAdv* 1530 200/63; *ZapWpolActCon* 1545 9/332].

»kryć się, stronić precz« [*w tym: od kogo (1)*] [*szyk zmienny*] (1:1): Teraz záś nas odrzucałz á zháńbyałz nyewyem precz / A owłłem łie ná łtronę ták od nas kriyelz precz *LubPs* Mv; W tákiey / o Boże / w tey / dułzá ma / toni / Nikt nie rátuie / życłliwy precz łtroni *GrabowSet* Q2.

»precz lecieć (*a. wylecieć, a. odlecieć, a. polecieć, a. ulecieć*)« (*też w przen*) [*w tym: skąd od kogo (2)*] = *avolare Vulg [szyk zmienny] (16): BierEz* K4v; *Leop Lev* 14/7; *RejFig* Ee2; Siłá Wroblis Konopi / przed iednym kámieniem / Leći precz / á Konopie / zołtána s łiemieniem. *RejZwierc* 22, 17v, 78v; On to [*Dedal*] bacząc iż z niego [*labiryntu*] nie mogł tráfić / przypráwił łobie łkrzydłá y

łynowi Ikárułowi z wołku á s pierza/ wylecieli wirzchem precz. *BielKron* 23v; *HistRzym* 44, 48, 95v; *BielSen* 7, 11; PAtrzay iáko śnieg po górach łye bieli/ Wiátry z pułnocy wftáią/ [...] Zorawie czuiąc zimę/ precz lećieli. *KochPieś* 15, 54; *PudłFr* 37; *GosłCast* 41.

»odbyć precz« (1): Przeto rada dobra takich wozgrzywych [owiec] odbyć precz/ bo na inźym powietrzu będącz: mogą być zachowane. *FalZioł* IV 2c.

»(od)ciągnąć (a. wyciągnąć, a. wyciągać), ciągnięcie precz« [w tym: skąd (4)] = *abire PolAnt*; *demigrare, emigrare Mącz* [szyk zmienny] (23:1): *BibRadz Gen* 14/12; Po trzecim dniu wyścia ich rozumiał ták Fáráo krol/ iż Zydowie precz ciągną *BielKron* 30v; ktory [Lenart Welsjusz] ftráciwfyz dwie ście ludzi v fzturmu odciągnął precz/ puścił fie wodą do Pełztu *BielKron* 311v; Leřthko czarny [...] iáko narychley mógł lud zebrał ciągnął do Lubelłkiewy źiemie/ ále iuz byli precz wyciągnęli nieprzyaciále *BielKron* 365; Turcy ná Wiołnę [...] ku Lwowu ciągnęli [...]. A thák [hetman] kazał ftrzelác z dzyał/ Turcy vłfyzawfzy/ mniemáli być wielki lud vciągáli precz *BielKron* 419, 58, [85²], 222v, 228, 309 (16); Remigium, [...]. Etiam tranfertur ad aves, Ptáfzy lot álbo ciągnięcie precz. *Mącz* 351d, 220d, 225b; Bo Grekowie gdy iuz Throiey dobyć nie mogli/ vczynili pořtawę y ten křtált okazáli/ podziękowawfzy bogom swoim/ iż iuz precz od onego miáftá odciągnęli. *RejZwierc* 167v; *BielSpr* 48v; *StryjKron* 306; *BielSen* 6.

»odesłać (a. wys(y)łać, a. zasać), odesłań precz« [w tym: skąd, od kogo (4)] = *mandare in ultimas terras Mącz*; *dimittere, expellere extra PolAnt*; *extra [aliquid] mittere JanStat* [szyk zmienny] (9:1): *BielŻyw* 147; A my będązem zobopolnie fwiádczyć przeciw tobie/ Ześ młodzieńcá potáiemnie w tym ogrodzye miáła/ Y dla tegoś precz od fiebie pány odefłála. *KochZuz* A3; ktorego [Waleriusza *Grakchusa*] przed tym byli Zydzi ofkárzyli do Cefárzá/ iż nád wołą Cefárřką bikupřtwá rozdawał w Ieruzalem/ s tey przyczyny precz odefłan *BielKron* 140; Kárzeł opátrzył iá [cesarzowá *Irenę*] iuz był pocřciwą dzyerzáwą/ to ieft/ Neápolitáńřkim páńřtwem/ ále iá potym Niceforus záłł precz *BielKron* 168v, 141, 360v; *Mącz* 206b; *BudBib Dan* 13/36; *BudNT Mar* 5/10; ZAkázuiemy/ áby Gárbárze [...] Skór wypráwionych [...] precz z króleřtwá nářzého do pořtronnych źiem nie wyřłáli *SarnStat* 1238.

»odprawić precz« (1): *Remove et ablegare aliquem Odprawić kogo precz. Mącz* 187a.

»precz odsieść« [od kogo] (1): řchlifchal [Karczewski] gdi řzwyecz Michal [...] mowyel yeflyřch pan bog bill na řzwyeczye, kthofch the⁸⁰ czařfu byl wnyebye. thedacz bili dway Bogowye. Czo řlifchacz thenze karczewřki od nyego precz odřzyadł. *LibMal* 1554/189.

»odstąpić (a. odstępować, a. ustąpić, a. ustępować), odbieżeć (a. odbiec), puścić precz« [w tym: od kogo (2)] = *abscedere, declinare Mącz* [szyk zmienny] (11:4:1): *RejPs* 207; dla czego Hágár [...] weřpołek z Izmáelem/ dla wyelkich [...] cyęřzkocři [czynionych przez Sarę] muřiáła nyebogá precz vřtápić *GliczKřięż* B2v; *RejZwierz* 9; Cefarř [...] ciągnął z wielkim ludem do Lándrefu/ obegnał ij/ ále gdy żywnořci Fráncuzowie dodáli obegnańcom/ [...] vřtápił Cefarř nocą precz *BielKron* 222; Iánczárowie zářię/ kto fie ná mur vkazał/ ftrzelbą ręczną trapili/ puřćili thedy obegnańcy pierwřze mury precz/ zá drugie zářzli *BielKron* 315v, 66, 75, 181, 351, 361, 417, 422v; *Mącz* 43d, 57d; *RejPos* 124; Szukác chcę tych řpołobow/ bym/ od złofnych/ zbieżał/ A precz/ ludźi wřzetecznych (nieřtetyřz) odbieżał. *GrabowSet* F3v.

»porwać się precz« = *abire, arripere sese foras Mącz* (2): *Diminuat tibi caput nisi hinc abis, Rołtrąćę łep/ zmiękczyć pάρχów yełli fie nie porwiełz precz. Mącz 223b, 346b.*

»pość, płynąc precz« [*w tym: skąd* (1)] [*szyk zmienny*] (2:1): *Też niewiałyty ich [Żydów] częłtokroć chodzą do rzeki łtrząłaiąc s podołką grzechy do wody/ aby precz płynęły. BielKron 465; Progiem która będzie zołtawioná v żłobu/ nie będzie łye mogła wodá z żłobu w Staw wybijać/ ále iuż póydzie żłobem ná dół z łtáwu precz. Strum G4v, N.*

»precz się pośpieszyć« (1): *Lantgráw tedy Hełki [...]/ złożyli im [Lutrowi i Zwingliusowi] čás y dzień ku dowodu w powieścach ich [...]. A wten čás mor pánował w Niemcech/ przeto fie precz połpiełzyli BielKron 206v.*

»precz się powlec« (1): *Włzákoż około niego [młodego pana] cożkolwiek fie słtanie/ Chociay fie precz powlecze choć domá zołtanie/ Długo tu iuż łpokoyna głowá nie może być RejWiz 90.*

»precz się puścić [dokąd]« (*w przén*) (1): *A iełli kto w złey łlawie márnie s łwiátá zginie/ Y pámięć zła zołtanie y niebo precz minie. A iełlic fie precz puści háyw ná lewo k łobie/ Pewnieć fie tym gołścińcem nie raz w łeb záłkrobie. RejWiz 75v.*

»precz się rozpierzchnąć« (1): *Táká rádę záczyłi ktorey nye łkończyli/ A też s takowá łpráwá precz fie rołpierzchnęli LubPs F.*

»precz rozproszyć, rozplószyc« [*w tym: od kogo* (1)] = *dispergere foras PolAnt* [*szyk zmienny*] (3:1): *I rzekł w ten čás Pan w gnyewye łwym yuż łye ná nye wzrułę A ti łwowolne złołniki precz rołprofzić mułę LubPs Y3, S5v, T5; [rzekł Pan] Oto ia łam łądzić będę miedzy owcą tłustá y owcą chudá. Dla tego żełcie [...] od łiebie odrażáli [...] mdłę/ áżełcie ie precz rołplószyli. BibRadz Ez 34/21.*

»ruszyć się precz« [*szyk zmienny*] (9): *Taborzanie z gory Polakom byli ná wielkiej pomocy/ przeto ich nie mogli pożycz. Ale głodem łtrapione obie wołyce będąc/ rułzyli fie precz BielKron 388v; á ktorzy vćiekli do wołłká Mołkiewłkiego/ powiedzylu dla łwey łromoty wielkie wołłko Polakow z Litwy przeciw im ciągnąć. Złęklá fie Mołkwá y rułzyłá fie precz. BielKron 406, 220v, 257, 383v, 388v, 406, 416, 456.*

»skoczyć (a. skakać) precz« [*w tym: od kogo* (1)] = *uciec* [*szyk zmienny*] (6): *Bo wierz mi ten bláłk włzytki bárzo kole w oczy/ Gdy tego kto włpomienie/ káždy s tych precz łkoczy. RejWiz 166v, 46; RejFig A5v, Cc6, Dd; Buprestis, [...] Genus vermis, Bąk który fie miedzi trawá chowá/ yádowity robak s długiemi nogámi/ we Włółzech/ woły przed nim vdekáyá á skaczą precz. Mącz 28a.*

»uciec (a. uciekać, a. pouciekać), (po)bieżeć (a. ubieżeć, a. zbieżeć), uść (a. uchodzić, a. uchadzać), (z)biec (a. rozbiec się, a. odbiegać), mknąć, dunąć, pierzchnąć, wypaść, zwionąć precz« (*też w przén*) [*w tym: skąd, od kogo* (19), *dokąd* (1)] = *aufugere, fugere HistAl; longe abire, fugere foras PolAnt; corripere se hinc, profugere Mącz* [*szyk zmienny*] (24:16:12:6:2:1:1:1:1): *BierEz C2v, E2v; OpecŻyw 90v, 113v; HistJóz A3v; Item Glyewłkiemv zyemyanynowy kthoremv łluzil czterzy zlothe pyenyedzi vkradł, [...] a vkradłchi precz vczyekl LibMal 1545/94v; then tho Nykyell łyedm grzywyen pyenyedzi Mathcze łwey wzyall nad yey wyadomołcz łnym precz vłłedł. LibMal 1548/139v, 1543/77, 1547/133v; Ktorzy [gołcie] ten obyczay wnołłá ładá chočia ich nieprołłá Y pan ich czáłem nieczeka Co nadáley precz vćieka RejRozpr H4v, D; RejJóz F5v; RejKup h6, i2v, p3; Widząc tedy Darius iż vłtawáli rycerze ie⁶⁰ á ludu vbywáło/ podawłzy tył zbiegl z woyny precz HistAl F4, A2; BielKom E4v, F5, F6; Bo*

[każdy] o tym wstawnie myśli iako swinią [...] coby zyeść [...]. Jedno wżytko iako pies pod iátkami leży/ A gdy mu kość wyrzucą porwawży precz bieży. *RejWiz* 28v; 53, 130v; *RejFig* Cc3v, Cc8v; Vchodź precz człowiekowi co ma moc zabiiać/ á nie będzie wciśnion łtrachem śmierci. *BibRadz Eccli* 9/16, *3v, *Gen* 39/13, 18; [rzekł Hieu] iako ma być pokoy między námi/ gdyż wstawnie obrazamy Bogá przez modły mátki twoiey. Rzekł Iorám/ iuz to nieprzyiaźń/ y pirzchnął precz. *BielKron* 86; Náfzy [...] puścili ná nie łtrzelbę/ polękli łie Kánibałowie/ łkakáli do wody iako żáby z grobley/ norkiem precz pouciekáli *BielKron* 444, 11v, 71v, 72v, 390, 399v (11); Corripio me hinc, Ya ztąd mknę precz. *Mącz* 346b; Rimam invenire, Dźiurę skałę náleść ku vciecce/ zwionąć precz. *Mącz* 356c, 138d; *RejAp* 98v; *HistRzym* 9v, 128, 129v; iż Pan twoy [...] tháką moc á taką zwirzchność ma nád tą y docześną y wieczną łmiercią twoią/ iż tylko ná jedno łowo á ná záwołanie iego vciekác musi precz *RejPos* 221v, [73], 124, 125, 194v, 253v; Woyłko ráno widząc łciętego Hetmáná/ zátrwożywłzy łie precz łie rozbiegłó *RejZwierc* 154v, 80; *BudBib Eccli* 9/16; *SkarŻyw* 459; *StryjKron* 300; *BielSen* 8; Gdy włłyżá pukawki/ dźiáło w zamku runie/ Ali náłz z płochą twarzą precz od zamku dunie. *BielSjem* 35; *ArtKanc* B19v; *GosłCast* 42; *KlonWor* 19; *PudłDydo* B2.

»precz się (wez)brać, puścić się, wyprawić się« (też w przen) [w tym: skąd, od kogo (4)] = *absolvere, proficisci aliquo, provehi* *Mącz* [szyk zmienny] (13:3:2): W káżdey [niewieście] ci dofyć chytróści/ Nie naydziełz łtałey miłóści. [...] Grożąc precz łie z domu bierze/ Niełtałać ielt w łwoiey wierze. *BierEz* C4, F2v, G4, O, Q3v; *ForCnR* D2; *LibMal* 1548/140v; Zabrawły włytko czom miała Preczem łię od niej wezbrała. *RejKup* d6, n3; Po zborzeniu Troiey Antenorá nád krolełtwem Troiáńłkim przełóżył Agámenon [...]. A Eneás áczłkolwiek godnieyłzy był nád Antenorá y łtárfzy/ włzáłke łie precz wypráwił ze włzłtkim domółtwem *BielKron* 60v, 447; *Mącz* 124a, 400d, 476a, 477d; *RejZwierc* B4v; *ArtKanc* G14; Słny mroz ku nam kroczy/ á życzłliwe Láto Precz łię bierze *RybGęłsi* B4.

»wygnać itp., wypędzać (a. wypędzić) itp., wyrzucac itp., wypchnąć itp., wywołac, rozpłoszyć itp., oddalać, odkazać, wybić, wysłać, wyszczwac, wyświecić precz« (też w przen) [w tym: skąd, od kogo (5), dokąd (2)] = *expellere* *HistAl*, *PolAnt*, *Mącz*; *elicere extra* [aliquid], *expellere foras* *Vulg*, *PolAnt*; *elicere a. mittere foras* *Vulg*; *emittere, fugare* *PolAnt*; *abdicare, explodere, exterminare, foras extrudere, mittere extra* [aliquid], *pellere, quater foras, submovere* *Mącz*; *cispellere, relegare* *Calep* [szyk zmienny] (45:33:22:9:4:2:1:1:1:1:1:1): *BierEz* G; W Campaniey w miełcie Neapolis wbronie muchę miedzianą vdziałáł, która inne włzitki muchy zmiałta precz wyganiałá. *BielŻyw* 123, 63, 77, 168; I nyemamy takowego nyeprzyacziela [...] chowacz naprzeczywko Stephanowi Woiewodzie [...] Ale mamy takiego człowieka snáłchich ziem precz wipádzicz. *LibLeg* 6/78, 6/159, 190; *RejJóz* C7; *RejKup* b3v, d4, g3v; *HistAl* B2; *MurzNT Matth* 21/39; Abráám myawłłfy rzecz z dzyewką rzędną/ dołtał łyná Izmáelá/ kthorego potym z namowy żony łwey włáłney Sary wełpołek y z máthką precz wyláł *GliczKsiąż* B3; *LubPs* I2v; *RejWiz* 19; *Leop Ioann* 9/34, 35, AAA4v; *RejFig* Cc8; Fárao zátwárdzony wypádzá precz Moizelzá od łiebie. *BibRadz Ex* 10 arg, *Gen* 3/23 [2 r.], 21/10, I 21b marg, *Num* 33/52, 55 (10); Alexánder Błkup Niceńłki vprołłł v Konłtántonulá Celárzá/ iż go [Ariusza] ná Syem przypędził do Niceny. Gdy przyiechał/ zwyciężon ielt y wygnan precz *BielKron* 155; gdyż Luter teras ten Stolec poniża/ á twárdó w łwey náuce łtoi/ dam go wywołac precz z Niemiec y łtowarżłłtwem iego *BielKron* 197, 53v, 103, 104, 104v, 148 [2 r.] (35); *Nimirum homo quatietur*

certe cum dono foras, Byłmy tak zdrowi byli yako go z yego darem wybiyę precz z domu. *Mącz* 338d; expello et veluti extra terminos mitto, Wygraniczam/ to yeft wypędzam/ zá gránice precz zápędzam/ wykorzeniam. *Mącz* 450c, 85b, 235a, 286d, 303c, 338d, 467a; tedy to nieprawda ieft/ áby Książę swiátá tego/ to ieft Dyabel/ przez Páná Kryftulá precz wyrzuczón był *OrzQuin* N4, Ev, Z3; *HistRzym* 43, 90v, 91; *RejPos* 127, 146v, 204v, 321; *BiałKat* 16; gdzie wiele pukáią/ Iuż takie obegnánce/ po woli miewáią. Bo pukáią z boiáźni/ chcąc lud precz zápłofzyć *BielSat* N; *HistLan* F3; *RejZwierc* 62v, 274v; ktorego [kapłana] żołnierze w nocy w wielki Piątek/ nie w Kościele pod Krzyżem/ ále w nierządym domie pod kuflem záltáli/ á zátym z Miáltá precz wyświecili. *WujJud* 262v, 262; *BudBib Iudith* 5/11; *CzechRozm* 179; *PaprPan* Lv; *KarnNap* B3v; vmiał [św. Bonifacjusz] zá pomocą Bożą y náchylone podeprzeć/ y heretyki nieczyfte/ á wcielelności żyjące/ precz wyszczwáć. *SkarŻyw* 517, 451; *CzechEp* 41, 205 [2 r.]; *NiemObr* 130; *KochMRot* C2v; *WerGość* 257; Y te nieprzyiaciele co biorą me cory/ Wyzeńmy z Europy w Kákauzyłkie gory. Albo precz zá Grecyá y czerwone morze *BielSen* 13; *BielSjem* 33; *ArtKanc* C18v; *ZawJeft* 25; *Calep* 201b, 908a; *WujNT Matth* 21/39, *Luc* 4/29, s. 226 marg, *Luc* 13/28, *Ioann* 6/37 (11); *CiekPotr* 81.

»precz (wy)gnac« [o bydle] [w tym: skąd (1)] = extra [aliquid] depellere *JanStat* (2); *BierEz* G4v; dozwalamy: áby Szláchtá y kupcy woły/ które téy žimy chowáli/ precz z królestwá [...] wygnác mogli *SarnStat* 1238.

»precz wynieść (a. wynosić, a. wynaszać, a. odnieść, a. odnosić, a. odnaszać, a. podnieść, a. zanieść, a. zanosić, a. znieść), wziąć, odniesiony (a. wynoszony)« [w tym: skąd, od kogo (2), dokąd (1)] = *removere PolAnt, Mącz; educere (foras), ferre PolAnt; asportare, auferre, egerere, progerere, submovere Mącz* [szyk zmienny] (20:1:2); *LibMal* 1544/80, 1551/166v; *Diar* 72; Vżrzał áno Bociani z miáltá wylatáią/ A dzieci precz ná fkrzydłach mále wynalzáią. *RejZwierc* 20v; *BibRadz Lev* 11/40, 26/10, 4.Reg 4/4, *Ier* 11/15; Táme w Cerkwi [Żydzí] chowáią [!] w Donicach gliniánych nowych iábłka [...] / á ktoremu rok minie/ wezmą ie precz z Cerkwie *BielKron* 465, 164; *Submoveo*, Ziác z drógi/ Podnieść precz. *Mącz* 235a, 122b, 145b [2 r.], [234]d, 313c; fkarby y fwiátości kościelne wśyżtki było pobrano y przecz/ odniesiono *RejPos* 350v, 280v; *RejZwierc* 187; *BudBib* 2.Par 29/16; *Strum* O3v; *WujNT* 30 [2 r.].

»wyni(ś)ć (a. wychodzić), przenieść (a. przenosić, a. wynosić, a. wynaszać) się, wyprowadzić (a. przeprowadzać, a. [prowadzić] się, ustąpić (a. wystąpić) precz« [w tym: skąd, od kogo (15), dokąd (7)] = *egredi foras Vulg, PolAnt; transmigrare Vulg, Mącz; descendere HistAl, abire a. exire a. secedere foras, exire Vulg; egredi extra [aliquid], peregrinari PolAnt; procedere foras Mącz; migrare Modrz* [szyk zmienny] (52:4:2:2); *BierEz* F2v, N2; *OpecŻyw* 95; Niemogł fie yuż daliéy Iozef powciągnąc przed wielkością tych ktorzy przed nym ftali/ á dla tego przykazał iż by wśyżcy wyśly prétz *HistJóz* D4, E2v; íam gdy iakie fzkodliwe zwierzę iednemu z nich załzkodzi/ tedy wśitczy iako tey krzywdi żałuiąc precz fie przenofzą *FalZioł* IV 9c; *WróbŻołt* 40/7; *RejJóz* D7v; *HistAl* A3v, A7v; *MurzNT Matth* 26/75; A drudzy myę wyęc pod czás zdradnye náwyedzáli/ [...] Wyśfedłfy precz wśyżtko złe o mnye powyedáli. *LubPs* L3; A profiła [Judyta] [...] / áby iey dozwolono wnocy przededniem wychodzić precz/ ná modlitwę *Leop Iudith* 12/5, *Ier* 9/10, *Dan* 14/10, *Luc* 4/35, *Ioann* 13/30; *RejZwierc* 7v; To gdy on [Józef] wślyżał žem ia wołác poczęłá/ zołtáwifzy [!] v mnie ízáthę íwą/

wciekł á wyfzedł precz. *BibRadz Gen 39/15, 12, Ex 34/34, Ps 41/7, 2.Cor 5/7*; Zayrząc łálki Páńfkiey Kaim Abelowi/ rzekł k niemu: Wynidźmy precz ná pole/ á tám powfłtał przeciw brátu Kaim y zábił go. *BielKron 3*; [Attyla] iuż chciał odftąpić/ ále vyrzał áno fie boćiani z gniazdem y z dziećmi z miáftá precz wynalzáią *BielKron 298v, 17v, 46v, 55v, 88, 100v (15)*; Transmigro, Przeprowadzám fie precz/ ná ynfe mieyfce/ przenofzę fie/ z yedney gofpody ná drugá ciągnę. *Mącz 221a, 44c; OrzQuin N*; A gdyż rodzicy náfzy ćierpieli w nocy od złych ludzi drapieftwo [...] / tedy oni wzięwfyzy nas dwu fyngu/ wyfzli precz z domu dla wielkiego vpadku fwe⁸⁰ *HistRzym 131; BielSat C3; KuczbKat 420; BudBib Lev 14/3; BudNT Luc 22/62; ModrzBaz 35v, 46; BielRozm 20; PaprUp Iv; LatHar 696, 710, 721*; wychodząc precz z domu ábo z miáftá otrząśnięcie proch z nog wálznych. *WujNT Matth 10/14, 21/17, Luc 22/62, Act 5/34, Mar 14/68, Act 4/15*; [O tho yfz yakub ymienie przedacz chce a precz fzie prowadzycz, [...] wolno nyechay ydzie na fwoye polepfzenie kenty mu fzie wydzy *ZapWpolKósc 1546 1/66*].

»(wy)puścić (a. puszczać), puszczone precz« [w tym: dokąd (2)] = *dimittere (extra [aliquid]) PolAnt, Calag, Calep; permittere Mącz; emittere, remittere Calag [szyk zmienny] (13:1); HistJóz E; LibMal 1547/135; GliczKsiąż O3; BibRadz Lev 14/53*; Gdy fie zoná mężowi nie fpodoba prze iáką plugáwość álbo obyczáy zły/ ma iey dáć líft nápiřány rozvodu á puścić iá precz *BielKron 44v*; Przyftąpił Báráchiafz do krolá/ rádźił áby byli [ludzie Achasa] wolno precz puřczeni do fwych wláfnofci. *BielKron 88v*; Był ten Bucefal [...] / źwirzę mocne/ [...] żadnemu nie vkrocony/ dla czego chciał go Filip wypuścić precz álbo zábić. *BielKron 122v, 37, 392; Mącz 479a; RejPos 47*; Krol widzác onę ták wielką ftałofć iego [Scewoli]/ [...] wnet odciágnął od Rzymu/ á onego vdárowawfyzy puřcił wolno precz. *RejZwierc 86v; Calag 583a; Calep 325b*.

»precz wyrzucić (a. wyrzucać, a. odrzucić, a. z(a)rzucić), wymiatać (a. zamietać, a. zmiatać), wypychać, wyrzucon(y)« (też w przed) [w tym: skąd od kogo, od czego (12), dokąd (3)] = *foras mittere, proicere Vulg, PolAnt; eicere extra [aliquid], foras proicere Vulg; auferre, dispergere, proicere extra [aliquid] PolAnt; discludere, excludere Mącz; evallare Calep [szyk zmienny] (33:6:2:12); BierEz C3v, D3v; KrowObr 106, 118v, 187v*; Wy ieftheście Sol źemie/ Więc iefliżeby řol zwietrzála á řmák vtráciłá/ [...] niczemu fie iuż dáley nie godźi/ iedno żeby iá precz wyrzucono *Leop Matth 5/14*; Ale iefli ćię więc ręká twoiá álbo nogá twoiá pogarřa/ odetni iá zárzućze precz od fiebie *Leop Matth 18/8, 2.Mach 1/16, Matth 5/29, 30, 18/9, Luc 14/35; RejZwierz 59v; BibRadz Lev 19 arg, 23, 4.Reg 10/25, Is 30/22, 2.Mach 1/16, Matth 13/48*; tám lud był pierwey prořty/ iż gdy miód iedli álbo wárzyli/ ktorego tám dořyc było/ wołk precz wymiátali *BielKron 437, 31v; Mącz 56c; RejAp 90*; iefliże też kto w tey winnicy iego żywie řwowlonie/ [...] iáko gi tu Pan zowie winem kwáśnym/ látorořlá płoną [...] / á obiecuię gi precz wyrzucić *RejPos 61v, 124v, 159, 172, 213, 220 (10)*; Iefli kule ogniřte/ puřczáią ná dáchy/ Zmiátáy ie precz łopátá/ bo zápalá gmáchy. *BielSat N3v; WujJud 40; BudBib 2.Esdr 13/8; Strum E3*; Acokolwiek nie iefł z piřmá ř. [...] gnoy iefł: řmrod iefł: trzebá iy precz wyrzucić/ trzebá wyřzufłowác. *CzechEp 143, 102, 111, 223 [2 r.], 224, 235, 236; BielSjem 40; ZawJeřt 24; Calep 375a*; Záfię podobne iefł kroleřtwo niebiełkie niewodowi zápuřczonemu w morze/ [...] ktory/ gdy fię nápełnił [rybamí]/ [...] wybráli dobre w naczynia/ á złe precz wyrzucili. *WujNT Matth 13/48, 5/14, Mar 12/8, Luc 14/35; WysKaz 12*.

»wywieść (a. odwozić, a. (za)wieść, a. odwieść), wyprowadzić, wywiedziony precz« [w tym: *skąd, od kogo* (7), *dokąd* (6)] = *educere extra [aliquid], educere foras PolAnt, Vulg; abducere Mącz, Calag; dimittere, emittere foras PolAnt; subducere Mącz; abripere, auferre, deducere, ducere procul, efferre, rapere, tollere Calag* [szyk zmienny] (21:1:2): *LibMal 1551/160v, 166; MurzNT Mar 8/23; Leop Lev 24/23, 14; A* gdy fię on [Lot] ociągał/ mężowie oni wzięwszy go z żoną y ze dwiema corkami iego zá ręce/ [...] wywiedli go precz z miáltá. *BibRadz Gen 19/16, 12/20, 2.Reg 13/17, 18, 2.Par 23/14, Luc 24/50; czemuście mi przywiedli tego ízalonego thu [...]? wywiedźci go precz/ áby do mego domu nie chodził. BielKron 66v, 38v, 86v, 393v; Mącz 96a, 97a; RejPos 134v, 306; wyprowadz profzę tę odemnie precz/ á zámkni drzwi zá nią. BudBib 2.Reg 13/17, 2.Reg 13/18; Calag 558b; A viąwzý ślepego rękę/ odwiódł go precz zá miálteczko. WujNT Mar 8/23, Luc 24/50; [ZapWpolActAdv 1548 204/201, 200v].*

»wywieźć, niewywożenie precz« [w tym: *skąd* (3)] = *evehere (extra [aliquid]) Mącz, JanStat; educere extra [aliquid] PolAnt* [szyk zmienny] (3:1): *eruderare solum seu aream Siedlisko wyrumować/ wywieść y wychędożyć precz z rozwálonego muru. Mącz 360a, 477c; BudBib 4.Reg 23/6; A* Iż wiele Kupców [...] ku skázaniu vftáwy [...] o niewywożenié precz z Królestwa [...] rozmaitych wymyśłów zwykli vzywác/ [...] skázuiemy [...] *SarnStat 1240.*

αα. *W kontekstach dotyczących śmierci (11)* : *Yelli ktomu zła żoná będzie potym trapić Lepyeyby fie s fwiátá precz co rychley pokwápić. BielKom E4; A* ty [...] Nie vzywiefz ná fwiecie ták żadney rofkofzy/ Potym śmierć márnie s ciálá dużę precz wypłofzy *BielKom E4, E5v; Tę* to tedy máterý grubą ciálá pokarm węzów śmiercią precz íklá⟨damy⟩ *BielKron 2v, A5; Assumptus morbo, Zwionął precz od wrzodu/ vmarł. Mącz 432d.*

Z elipsą czasownika nadrzędnego (1) : *Pátrząc ná fwiát pomyłł íobie/ Iáko krotki čás dan tobie. Pátrząc tedy á což małz rzec/ Niewiesz ielli nie iutro precz. RejZwierc 236v.*

Zwroty : »precz íść (a. odchodzić)« [w tym: *od kogo* (1), *dokąd* (1)] [szyk zmienny] (2): *wiemy to iż po śmierci twej krolestwo násze będzie rofprofzono [...]. O miły Alexander przecz od fwych Mácedonow precz odchodziłz [recedis]? HistAl N3v; Bo yeliże zamknąć raczyłz fwięte vftá twoie/ Pewnie íżec záwždy zewsząd zła będzie moya rzecz/ Bo fie sftánę thym podobien czo idą w odchłań precz. LubPs G3v.*

»precz (od)jechać« (2): [*Orszulka przed śmiercią śpiewa*:] *Iuż ia tobie/ moiá mátko/ flúżyć nie będę [...]; Przyydzie mi klucze położyć/ láméy precz iechác KochTr 7; A* oná w grobie. Nie będzie iuż was [*księgi*] nigdy potrzebować [...]. *Ná wieki wieczne was puścić muśiálá/ Precz odiechálá. WisznTr 17.*

»precz się udać« (1): *A choć kóztowna Mátká iuż fie precz vdálá/ Przedfię zemną dziękuie żeś iá ták chowálá WisznTr 3.*

β. *Przez usunięcie, pozbycie się, wydalenie, oddzielenie (77)* : *Theż około złych paznokciow pomazać ítlukfzy ie/ ípadną precz. FalZioł I 70b, II 20b; zborzcie Ieruzálem y fundámenty iego/ Rozrzucie precz LubPs dd6; Expungo, Wykolam/ wypycham/ wyrzucam/ wymázuyę y zákrifzam precz. Mącz 331d, 346a [3 r.];* *Też* gdy młode drzewká rozładzałz niepotrzebne gáłfki precz obrzeż *RejZwierc 107, 252; ábyfmy go [chorego] opátroiąc/ ták pomiárkowáli/ iákoby óné wilgotności/ co y nieporządną chęć/ y co gorfza/ niechęć/ czynią precz wypurgowáli Oczko 32v; Z rąk y nog twoich*

otrząśni okowy [...]. Ciernie precz wykop/ y ofet kołacy *GrabowSet* Q4, T3v; A niż fię [*ryba nautilus*] z morzá nád wodę wydźwignie/ Napierwey z liebie powodź precz wyrzygnie *KlonFlis* E3v.

Z elipsą czasownika nadrzędnego (1): Bowiem takowym cieczeniem [...] niewiafta taka mdleie, Przeto też y płod dla niedołatku pożywienia mufi precz. *FalZioł* V [30].

W połączeniu z dodatkowym wskazaniem kierunku [dokąd, do kogo] (4): [potoki] gdy ná iarz zbiorą/ płoty łamiał/ bydłá/ domy/ kłody/ y łomy/ co fyę náwinie/ precz do morzá z łobą niołá *OrzRozm* Q4; *BielSpr* b2v. Cf »popuszczać precz«.

W połączeniu z dodatkowym wskazaniem na miejsce początkowe [skąd, z kogo, z czego, od czego] (11): á gdi będzie wodka kamphorowa zmiełzana z miodem/ tedy twarz czyfci flaki łniey łcieraiąc precz *FalZioł* I 70d; *Mącz* 477c. Cf »precz odcinać«, »precz odszuflować«, »wynieść precz«, »precz wypadać«, »wypędzać precz«.

Zwroty: »dać precz« (1): iż w imię twoie dam przecz poł dobrego mienia łwego *RejPos* 351v.

»precz lać (a. wylewać)« [*szyk zmienny*] (2): Pátrż też by precz nie lano/ kiedy gárnce płoczą. *RejZwierz* 137; A w téy chorobie warz mu [*koniowi*] żyto iáré w wodźie/ [...] á onéy iuchy niewyléway precz/ ále mu ią théż thák chyłem day pić. *SienLek* 183v.

»precz odcinać, odrazić, odcięty« [*w tym: od czego (1)*] = *putare Mącz* (1:1:1): *Mącz* 332d; *GórnTroas* 72; POdobneś mi ieft drzewo/ ciełzę fię tobą/ Bo widzę/ że/ iák zemną/ świat poczyna z tobą/ Iedne gálązki połchły/ drugie precz odcięte *GrabowSet* Qv.

»odjąć (a. odejmować), odjęty precz« = *demere, remove Mącz* [*szyk zmienny*] (2:1): Remove hoc scabellum, Odłtaw tę ławkę/ odeymi precz. *Mącz* [234]d, 103a [2 r.].

»precz odnieść (a. wynieść)« [*szyk zmienny*] (2): gdyż nie káżdá wodá tey mocy ma: dla tego wiedzcie/ iż thá łłowem bożym ieft poświęcóná. Odnieś precz łłowo/ cóż wodá/ iedno wodá? *BiałKat* 238v; *RejZwierc* 237v.

»odpaść precz« (1): Deruo, Spásć/ Odpásć precz. *Mącz* 82d.

»precz odszuflować, odszuflowany« (*w przen*) [*w tym: skąd (1)*] (1:1): Trzečia rzecz ieft [...]/ ktorą też vpátruie być tákże rumem y gnoiem práwie łzkodliwym/ ktora budowánium ieft na przekázie y muśi być z plácu precz odłszuflowána/ á tá ieft/ zły y nieprzyłtoyny wykłád pífmá ś. *CzechEp* 151, 235.

»popuszczać precz [do kogo]« (2): Distraho [...]. Metapho. Popprzedawam/ odbywam kupiey/ popułzczam precz towáru do ludzi. *Mącz* 461d, 479c.

»udać precz« [*o pieniądzech*] (1): Prawdziwie zemci teraz nie ieft przy pieniądżách, Com ich troche miał, włzyłtkie vdałem precz w tych dniách. *CiekPotr* 44.

»wykopać precz« (*w przen*) (1): Táktże ty gdy pyeń widziłz/ iáki w przyrodzeniu/ Ktoryćby co przekażał/ w pocźciwym baczeniu/ Wykopay precz/ á náliey/ ze cnoty pńzenice *RejZwierz* 139.

»wykorzenieć precz« (1): á za niewiełz iże drzewo wyłoko rołcie, á iedney godziny ie zetną á wykorzeniać precz. *BielŻyw* 105.

»wyni(ś)ć (a. iść, a. odchodzić), wybiegać precz« [*w tym: skąd (1)*] [*szyk zmienny*] (4:1): Też łamo nálienie Pokrzyw łtarte á w nos wpułzczone/ otwiera dziureczki ktore w nołie bywaią/ á tak wilkołci z głowy łacniey mogą wynić precz. *FalZioł* I 152b, V 10; Bowiem włzitka miáłłzołć materiey z ktorey łkora bywa, wybiega precz z wilgołcią v pławow *GlabGad* B; *RejWiz* 117v; *Oczko* 15v.

»[skąd] precz wypadać« (1): Cynozolon, herba, Kiernoży korzeń ziele/ od którego mżicze póm z wśzu precz wypádayą *Mącz* 76c.

»wypędzać (a. (wy)pędzić, a. spędzać), wyciągać, wyganiać, wymiatać precz« [w tym: skąd, z kogo (5)] [szyk zmienny] (20:1:1:1): Zielona Trłycz ma przednią mocż cżifcienia y purgowania flegmy/ á po tim melaⁿkolią j kolerę pędzi precż *FalZioł* I 30d; Sok sfkorek te⁸⁰ drzewka vycifniony [...] chrobaki vmarża w żiwocie y precz ie wypáda. *FalZioł* I 85b; R Vcianą wodkę kiedy kto pije [...]/ pierfi z grubych wilkofci cżifci/ to iest precż wymiata charkaiącz *FalZioł* II 10c; SKocżkowa wodka iest dobra, á tho iż trzewa cżyfci a odmiękhczá/ glifty wygania [...] precż. *FalZioł* II 11d, ++5d, [*7]v [3 r.], I 6c, 41a, 54c (23).

»precz wypłynąć« (1): Nakoniecz iestliby za takowemi rozmaytemi pomoczami: niemogła onego łozyfka pozbyć, Tedy iuż [...] owa tak fama Secundina ognije/ á potym tak ogniwfzy: precż wypłynie *FalZioł* V 26v.

»zaganiać precz« (1): bo ten [tj. północny] wiatr iest nazdrowfzy á fwem przewiewaniem powiethrze fkażone zagania precż *FalZioł* V 62.

Wyrażenie: »precz wycięt(y) (a. odcięty, a. ucięty)« (też w przen): *RejPos* 61, 172; fłuchay iáko ty niedbálce o ten poćiwy żiwot fwoy pífmo [...] zowie. Bo ie zowie [...] drzewem nieużytecznym ktore iest godne áby było precż wyciętho/ á ogniem fpalono *RejZwierc* 130v, 131.

γ. Tak, żeby przestało istnieć: przez likwidację, uśmiercenie, przeminięcie, zanik (77) : ty rzecży ftłukfzy wépołek/ wczyn plafr na thwarde bolączki/ bowiem miękczí ti twardoći y rofpáda ie precż *FalZioł* I 80a; *BielKom* F4v; Oddamże fwym fprzećiwnikom pomfłtę zá ich złoći/ [...] Bo frogość gniewu moiego ich złoć precż wytráci. *LubPs* gg6; *Mącz* 344b, 345b.

W połączeniu z dodatkowym wskazaniem miejsca, które się opuszcza [skąd, od kogo, od czego (żywotne)] (14): Iák dáleko [Bóg] wíchod fłóncá z zachodem rozdzyelił/ Ták wífytki złoći nálfie od nas precż wyplenil. *LubPs* X4v. Cf »iść precz«, »precz pędzić«, »spędzać precz«, »wygładzić precz«, »precz wykorzenić«, »precz wyrzucić«, »precz zagnać«, »zniknąć precz«, »znosić precz«.

Z elipsą czasownika nadrzędnego (1): Nihil est spei, Wfziłtká nádzieyá precż. *Mącz* [407]d; fłanáł Pan Iezus nád łofzkíem/ y wziáwfzy iá zá rękę/ kazał precż febrze/ y wnet ozdrowiáá *SkarŻyw* 597; *KochDz* 105; *GórnTroas* 12, 47.

~ W funkcji równoważnika zdania rozkazującego (2): *SkarKaz* 160a; Precż żelázny o wieku/ przyfzły złote látá *SapEpit* B3. ~

Zwroty: »precz bieżć« (1): Przyczyny thedy obłędu tego/ ia iney w fwey głowie nie náyduię iedno tę/ iż látá precż bieżąc [...] odeymuiá síłę. *GórnDworz* H5v.

»iść (a. przejść) precz« [w tym: od kogo (1)] (2): Dum moliuntur, dum comuntur annus est, Niżli fie námyślá/ niżli fie vbiorá rok przeydżie precż. *Mącz* 229c; Ruit ver, Wiofná yuż yeft ná fchodżie/ álbo ydżie precz od nas. *Mącz* 361c.

»precz nieść (a. odnosić)« (2): O látá zazdrościwé wfzytko precz nieścieie/ Zofia nie Zofiiá/ kiedy wy przypniećie. *KochFr* 115; KRóm dobréy fławy/ która z cnoty roćie/ Nie pośiadł człowiek nic trwálęgo proćie. Siłę/ y gładkość/ látá precz odnořá *KochFrag* 30.

»precz oddalać, odpędzać« [szyk zmienny] (4:1): Krzyſtzał gdy będzie powieſzon na łygi idąc łypać/ thedy złe łyny precz odpędza *FalZioł* IV 51c, IV 58a; [Chryſtus] za łygą niewinności ływey włytawicznie w kościele wiernym ływym/ przez łygi ływe/ pomłyte zálnyżoną zą grzechy precz oddala *BiałKat* 173v, 196; Rácź nas záchowác od włyzelákiey łyzkody/ day żyzne łyáthá, á oddal precz łyłody *ArtKanc* R16v.

»odeść precz« (1): á gdy by miał grizienie w żywocie/ thedi rozmoczywłyzi łyębkę w ciepłym winie onym/ przykłądai na miełtche bolące odeidzie bol precz *FalZioł* I 30b.

»precz odjąć« (1): Niechay káždy Stárołtá ływych wryzędow łytrzeże/ By [...] Dobry ływoię drogę miał/ zły pozołtał złości. Od obu stron zły zwyczaj/ áby precz odiełi *BielRozm* 9.

»precz (od)pędzić (a. odpędzać, a. wypędzić« (też w *przen*) [w tym: skąd (1)] [szyk zmienny] (5): *RejZwierc* 238v; *BiałKaz* H4v; Rácź [...] [nas] od Antykryłtá bronić/ Páłterzu ływey trzody/ Wypędź precz iego błędy/ á prawdę rozmnoź włyędy *ArtKanc* B3v, K13; Pátrz iáko ginie brodołzedna Zimá/ Rołkwitła Wiołná tá tego przyczyná. Gdy przykré śniegi/ wonnémi kwiatkái/ Precz z łyemie pędzi *GosłCast* 69.

»popuścić precz« (1): Molestiam deponere et molestiam delere, Popuścić precz trudności. *Mącz* 229c.

»precz przeminać« (1): In apparando consumit diem, Niźli łyie nágotuye dzień precz przeminie. *Mącz* 279d.

»spędzać (a. spędzić), zganiać precz« [w tym: skąd (2)] (10:2): zmiełzay thy prochy á pułzczay po throłtce na oczy/ łyłkę albo połzłe bielmem/ zgania ie precz. *FalZioł* I 68a; á gdy tim namażełz trąd na liczu albo białe krołti albo piegi: łypada precz z licza *FalZioł* I 76b; Ialzczorcze Layno flaki zólthe y piegi na twarzy łypada precz. *FalZioł* I 144c, I 24b, 27c, 71c, 136a, c (12).

»wychodzić precz« (1): Teź wrzod podnim łyie zbiera y pothym wychodzi precz bol gdy wczyniłz plałtr łykorzenia przełtępowego *FalZioł* I 23a.

»precz wyciągać (a. wyciągnąć« [szyk zmienny] (2): PSinkową wodką gdy łynią omywa albo przykłąda na miełtcha gorące, gorączołć wyciąga precz *FalZioł* II 9b, I 19c.

»wyglądzić, wymordować, wysiec, wytracić precz« [w tym: skąd (2)] = *profligare* *Mącz* [szyk zmienny] (2:1:1:1): *LubPs* Kv; Vczynię teź tákowy pokoy w łyiem wálzey/ iż was nikt łypiących nie przełtráłyzy: Bo y ływierzétá łyrogie wytrące precz z łyemie [*cessare faciam bestiam malam e terra*] *BibRadz* Lev 26/6; Przeto zebrawłyzy łyie pięć krolow okolicźnych/ zmwili łyie ná nie [na Żyđów] áby ie porázili á wyglądziłi precz *BielKron* 31v; *Mącz* 130c; Ony twoie ołtarze [Żyđzi]/ z gruntu popłowáli/ Y łyugi twe Proroki/ precz wymordowáli. *HistHel* C4.

»precz wykorzenić, wykorzeniony, wygnany« [w tym: skąd (1)] [szyk zmienny] (3:1:1): ielłize my ná ten Seym [...] z tá myśłá iedziemy/ ábyłmy ná nim Papielstwo przez Exekucyá precz z Polłki wykorzenili/ tedyć tho obiecuię/ że [...] nic dobrego tá m niełpráwimy. *OrzRozm* C4; *BielKron* 354v; *Expulsa atque exterminata suis sedibus Respub. Znilyzczona/ wygnána precz Rzeczpołpolita. Mącz* 450c; tedy to nieprawdá ielł [...] żeby świát/ to ielł/ włyzyłtko bálwochwálłstwo świátá tego/ przez tegóź Páná zhołdowáné/ y precz wykorzenióne było *OrzQuin* N4; *PaprPan* Lv.

»precz wylecieć« (1): gdy nędznik przydzye do śpolnego łądu/ [...] Ná pirwfzy rok da fie zdác á nic nie pokupi/ [...] Drugi rok pro maiori/ á niemoczą trzeći/ Czwarty ád munimentá áż czás precz wyleći. *RejWiz* 123v.

»precz wyrzucać (a. wyrzucić)« [w tym: od kogo (1)] = *foras mittere PolAnt*, *Vulg* [szyk zmienny] (7): *Diar* 49; Ezechiałz wyrzuca precz Bálwochwálltvo. *BibRadz* 4.Reg 18 arg, 1.*Ioann* 4/18; *BielSjem* 11; Obácź/ á vwaź Boże/ co twego ielt we mnie/ A co mym włałnym być znałz/ to wyrzuć precz zemnie *GrabowSet* P; *WujNT* 823, 1.*Ioann* 4/18.

»precz zagnać (a. (wy)gnać, a. odganiać)« (teź w *przen*) [w tym: skąd, od kogo (3)] [szyk zmienny] (5): *StryjKron* 160; *Furia*, którą ludzie páníą czuią/ Miłość precz z świátá zágnałá/ prawdziwą/ Szczyrość/ poboźność/ zgodę y pokoie. *GrabowSet* F2, C, Ov; Bo iákoś iedno wftąpił tu zá páńłkie progi/ Zágnałes precz niełczęścié/ wzyftkié náwet trwogi. *GosłCast* 17.

»precz zarzucić« (1): Vpominam thedi was [...]/ abifcie themu zlemu wtzas zabiezeli/ á głowe zakreciwłzi prec zarzucili *PaprUp* K4v.

»(z)ginać precz« [w tym: od czego (żywotne) (1)] (2): á gdy iego [kosmaczka] fok w leiefz do wody á to dałz pić/ wzythki czari od bydła ginać precz *FalZioł* I 113c; A gdy będzie trzeba: wezmifz tego mołkala yle trzeba/ á rozmoczywłzy [...] prziloż na ti miełtca áż vłchnie. Czyn tak długo áż zmaza precz zginie. *FalZioł* II 20b.

»zniknąć [skąd] precz« (1): [do zazdrości] Znikni z świátá precz/ náśienie włzech złości *GrabowSet* E2v.

»znosić [skąd] precz« (1): Tákże y Concyliá [...] máią czynić: błędy znosić z chrześciańftwá precz/ y wedle czáfu obrzędy poboźné połtánáwiác *BiałKat* 136.

c. Z uczuć, myśli, uwagi (130) :

a. Przez nieobdarzenie uczuciem, troską (28) :

Połączenie: »precz na stronę« (1): Włzákże ktorzy ciebie [*Cerkiew Chrystusową*] káżą/ ci precz ná stronę iść mułzą/ byś była łowem budowaná/ od Páná przez práwdziwe iego [...] káznodzieie *ArtKanc* K11.

Zwroty: »precz iść (a. odeść)« (2): Ale gdzie fie wprzod od Iezufa Páná pocźnie/ [...] ládá co bes rozłádku [Żydzi] mowić będą [...]/ háńbiąc nas y Páná náłzego Iezufa Chriřtułá/ precz odeyda. *CzechRozm* 70; *ArtKanc* K11.

»oddalać się, oddalony precz« [w tym: od kogo (1)] (1:1): A będzie trwác zágńiewanie moie ná thobie: y oddaloná będzie precz [*auferetur*] chuthliwa miłość moiá od ciebie *Leop Ez* 16/42; Okazałem to przykłádem: iż Pan odłtępuie/ y oddala łye precz od onych: ktorzy łye go przą. *BiałKat* 338v.

»precz odpędzić (a. odpędzać), odegnać« [w tym: od kogo (2)] (2:1): Ráczże ie [złóśników] iuż precz [*auferetur*] odpędzić od oblicza twego/ Bo cie bárzo obrułzyli ná włzem Páná łwego *LubPs* B4v, T3v; *CzechRozm* 242.

»precz odrzucić (a. wyrzucić), odmiatować (a. zamiatać), odepchnąć, wyrzucon(y) (a. odrzucony)« [w tym: skąd (1), od kogo (5), od czego (1)] = *ei cere a. expellere a. mittere foras PolAnt* [szyk zmienny] (5:3:1:6): Iełliby kto niemięłzkáł wemnie/ ieltci precz wyrzucon iako latorośl/ i

vřzechł *MurzNT Ioann* 15/6, *Luc* 13/28; Gdyż fie w twych świętych wyrokoch ták vprzeymie kocham/ Nie odmiatuy mie od nich precz niech w tym twą łáfkę znam. *LubPs* aa5, E2, O2; *RejAp* 194; A iefliż iefzcze dłużey w tych obłędliwóciach [...] trwác będyemy/ pewnie że [...] musí nas precz odrzucić łpołu z nimi od świętego Máyeřtatu řwego. *RejPos* [219]v, 146v, 214v, 335v, 351v; Iefli kto we mnie nie będzie miefzkał/ iuż iefł wyrzucon precz/ iáko látorořli fuche *RejPosWiecz*² 93; *BiałKat* 113v; *KuczbKat* 280; Wřzytko co daie mi oćiec/ ku mnie przydzie/ á przychodzącego ku mnie nie wyrzucę precz. *BudNT Ioann* 6/37.

»twarz odwrocić precz [od kogo]« (1): CZemuś pánie odřtąpił? czemuś twarz řwóię Odwrócił precz odemnie w doległość moię? *KochPs* 15.

»precz opuścić« [szyk zmienny] (2): *Mqcz* 72d; bochmy/ Boże żywy/ Ciebie [...] Precz opuściwřzy dobrá požádnęgo: Do niemych řłupów głupiechmy řyłáli Módły *ZawJeřt* 18.

»precz na głowę wypchnąć« (1): Cożćiby teź tedy zá to vćinić/ iefli fie nie obaczyřz/ iedno cie precz ná głowę wypchnąć [...] iáko niewdzyęćzniká *RejPos* 146v.

»precz wyrzucić [od kogo]« (1): przeto obiecuie [Bóg]/ że tákie ořtydłe [tj. obojętnych]/ iáko pokarm nieřráwny/ chce precz wyrzucić od řiebie. *WujNT* 848.

β. *Przez poniechanie, zaprzestanie działania, myślenia lub ulegania stanowi (41)* : Spluńże precz z ięzyká řwego ony márne gorzkości y řłonořci/ ktore vřtáwicznie pochodziły z vřt twoich ku lekkořci Pánu twemu *RejPos* 205; Oycowřkié męřtwo teź precz puřć z pámięci *GórnTroas* 49.

W połączeniu z dodatkowym wskazaniem podmiotu (1): wřzeláką [!] gorzkořć/ gnięw/ zápálczywořć/ wołanie/ bluźnienie/ niech precz będzie od was *BiałKat* 51.

Z elipsą czasownika nadrzędnego (10): *RejZwierc* 100 cf »precz na stronę«.

~ *W funkcji równoważnika zdania rozkazującego (6)*: Precz krářomowce: wywody ná řtronę: A my gdzie w polu ná řłupie korunę Záwieřmy złotą: iefli nie mędrřzému/ Niech iá da řczęřcie przynamnię y řęřzému. *KochPieř* 41; *KochWr* 16; Precz oczy/ precz řmáku/ precz vřtá/ nic tu do rozřádku wářzego nie mářz/ prawdy nie poznaćie. *SkarKaz* 159b; *CiekPotr* 42. Cf »precz [z czym]«, »z myřli precz«. ~

Połączenie: »precz na stronę« [w tym: z elipsą czasownika nadrzędnego (1)] [szyk 3:1] (4): O błogorřławienię řá [...] kthorzy ćzářu káźdego ćzynię řprawiedliwořć/ Zámietuiąc precz ná řtronę od řiebie káźdą złořć. *LubPs* Y2; *GrzegRóżn* A2; *RejPos* 89v; ále dziř tákie wieki y tácy ludzie nářtáli/ iź poki widzą poty pámięćáię/ á řkoro z oczu to iuz wřzytko ná řtronę precz. *RejZwierc* 100.

Frazy: »precz [z czym]« = *nie mówymy o tym* (2): Precz z tą wiořką. (–) Bárziewybyř precz mowięł, byř iefzcze Odemnie wřzyřtko řřłyřzał. *CiekPotr* 42, 42.

»z myřli precz« (1): Syn z myřli precz/ mnimářám iź mąř iefł przy boku: Com obłápiłá/ pořzło/ á cięń zořtał w oku. *GórnTroas* 35.

»wieź się precz [z czym]« = *przeřtań* (1): aufer huic dictum elatum, Wieř fie precz řwifoką myřłą. *Mqcz* 114a.

Zwroty: »precz odchodzić« (1): przydzie řye roziechác/ A przez ten ćzás weřela/ y lutnie zániechác: Wřzyřtká moię dobrá myřł z tobą precz odchodzi *KochPieř* 8.

»precz oddalić« (1): *Discutere cunctationem*. Wřzeláką wářpliwořć precz oddalić. *Mqcz* 339a.

»odjąć precz rękę [od kogo]« (w *przen*) (1): Odeymi precz odemnie rękę twoię [Manum tuam a me elonga]/ á thwoy ftrách niechay mię nie przeraża. *BibRadz Iob* 13/21.

»odłożyć (a. odkładać, a. złożyć) precz« = [szyk zmienny] (4): *BibRadz I* 6a marg; *GrzegRóżn* A2; A niech precz złoży/ ftrapiiona myśl twoiá/ Prózné fráunki *ZawJeft* 7; odłożywfy precz wfyłtkę chytrość y zdrądę [omni dolo, fraude et colore amputatis et remotis *JanStat* 757]/ [...] obiecuiemy: [...] *SarnStat* 999.

»precz odrzucić (a. odrzucać), (od)miotąć (a. zamietować), wyrzucony« [w tym: od kogo (1), dokąd (1)] = *perdere* *Modrz* [szyk zmienny] (5:4:1): Sroká gdy głodna fzczebyece/ Wfzytki ftráchy precz odmiece/ Ku domowi przyfkákuie/ Gdzye fwoię żywność poczuie *BielKom* A2; *LubPs* Y2; *Repudio consilium quod primum intenderam*, Odrzucam precz pierwżego fwego przed fię wzięcia. *Mqcz* 445a; *RejPos* 89v; iż nienawiści/ roftyрки/ y niezgody/ iáko hániebne fkázy Chrześcijánftwá/ koniecznie precz wyrzucone byc máią *KuczbKat* 160; *RejZwierc* 74v; Pięknie ci Gárnyfzowie do ludzi fie gárna/ Odrzucili ná ftronę precz obłudność márną *PaprPan* E3v; *ModrzBaz* 134v; *KořakCath* C.

»popuścić (a. puścić) precz« = *abstergere, avellere, avocare, desistere, ponere* *Mqcz* [szyk zmienny] (9): Ab hisce rebus animum et cogitationem tuam avoca, Przeřtań o tym myřlić/ popuść tego precz. *Mqcz* 504c, 208c, 396d, 449d, 478c, 500a; *OrzQuin* Y4v; Nie płáč namilřza mátko: puść precz té kłopoty: Puść žal nieutulóny *ZawJeft* 42; Ták ia [...] Z onych żywiołow wiecznych/ Dufzę bym cieřzył: á řády mierżionych/ Droę precz puřcił *GrabowSet* Q.

»uciec precz« (1): rozweřlenie wiekuifthe ná głowie ich/ Rádość y weřele otrzymáią a vćieczę precz [fugiet] boleść y łkanie. *Leop Is* 35/10.

»precz wygnać« (1): Nauka y karanie obyczaie dobre czyni, [...] Bo dobra zwykłość precz to wyřzenie czo zła nabrała. *Bielřyw* 143.

»precz [z czego] wynieść« (1): obaczyli/ iż [Grzegorz] [...] wfyłtki dobrodzieřftwá nam przez Chryřtá pána vczynioné precz z wiadomości ludzkiej wyniořł *BialKat* 181.

»[z czego] precz wysłać« (1): Iuřtynie bądź dobrej myřli/ Z głowy precz fráunki wyřli *BielKom* F8.

γ. *Przez nieprzyjęcie, zanegowanie, zlekceważenie, zganienie* (51) : *RejAp* 179; Abo więc ty/ o tych fłowách/ zwęptić muřłřz/ ábo ie precz wymázáć. (-) Y fłowá ty mam zá prawdziwe/ y o nich nic nie wáptię *CzechRozm* 23v.

Z elipsą czasownika nadrzędnego (1): IVř precz tve wfyłtko męřtwo zacny *Telámonie*/ Byř żył nie rádzilćibym obráćć k tey ftronie. *PaprPan* X2.

Połączenie: »precz na stronę« [szyk 5:1] (6): *LubPs* T5v; Pána Bogá [...] prořzę [...]. Aby [...] ratzył [...] dáć im Duchá fwiętego [...] / áby przeřrzawřzy y obatzywřzy vřtáwy wářze/ ktore fie s fłowem Bořym niezgadzáią/ ná ftronę pretz odrzucili *KrowObr* 203v; *BibRadz* *4; *KuczbKat* 340; wolimy řzukáć rády v omyřnego á mizerneho fwiátá tego/ [...] zárzućiwřzy precz ná ftronę nieomyřne obietnice á vpominánia Pána fwego. *RejZwierc* 256v; Bo iedni [...] widząc iáwnie á iářnie řzczyřą prawdę iego/ odmietuią precz ná ftronę fwięty głos iego á náwiedzenie iego *RejZwierc* 258v.

Zwroty: »precz [od kogo] oddalać« (1): Z czyni wfyłtkim [tj. ze światem] ieřliby teř wierny nie miał vřtáwiczney woyny wieřć [...] / ábo fie z nim pořegnáć/ precz ie od fiebie oddaláiąć: ten fie řadną miářą Bogu řpodobáć nie moře. *CzechRozm* 241.

»odłożyć precz« (3): odłofzcie precz bład ludziám poſpolidy/ ktorzy dofyć maią/ ochrcić ſię/ i Euangelją preczyſc *MurzHist* H2v; *LubPs* T5v; *BibRadz* *4.

»precz odrzucić (a. odrzucać, a. zarzucić, a. wyrzucić, a. wyrzucać), odmietować (a. odmiatać, a. zamiatać, a. zamietować), wyrzucony (a. odrzucon), wyrzucenie« [*w tym: skąd (1), od kogo*] = *abicere HistAl; exclusus Vulg; devitare PolAnt* [szyk zmienny] (30:6:4:1): *SeklWyzn* 2v; *RejKup* o6; *HistAl* D7; Boś ty wſytki wzgárdzić raczył co cye odſtępują/ A ony twe łady ſwyęte yuż precz odmyetują *LubPs* bb4v; *KrowObr* 203v; *Leop Rom* 3/27; *BibRadz* *4v, 2. *Tim* 2/23, II 128b *marg*; máią téż Kácérſtwa Miniſtrá ſwoiého/ ále Ołtarzá nie máią/ [...] bo wyrzucóné ſą precz z poſzrodku Gromády Kácérſkiéy Ołtarze. *OrzQuin* I2; A ieſliże tę ſzczodrobliwóſć Króla ſwego precz od ſiebie Litwá odrzuci/ niechay to wié/ [...] Litwin żaden [...] naniſzemu Polakowi w niczym równym być nie może. *OrzQuin* Q3, V4v; Iedni chcą áby Iłtnoſć w trzech ofobách byłá/ Drudzy zálię [...] Twirdzą ták/ że w Iłtnoſci ſą trzy Relácyie/ Trzeci precz odrzucáią ty trudne Queſtie. *Prot* C; *RejPos* 89v; *GrzegRóżn* 29; *KuczbKat* 200, 340; Co złe precz od ſiebie zámietuy/ á co dobre to przy ſobie záwždy rozmyſlnie zoſtáwuy. *RejZwierc* 146v, 256v, 258v; *WujJud* 56, 168, L13v; A przeto gánimy y odrzucamy precz Nowokrczeńce/ ktorzy iáko niechcą áby ludzie wierni [...] przełożeńſtwo ná ſobie noſili/ tákże też [...] *WujJudConf* 214v, 40, 73v, 215; Iż ilekroć żydowie [...] zakonu nieprzyſtrzegáli cáłym ſercem/ tedy ſie oto Bog ná nie gniewał/ ſzábáty ich y ofiáry/ ktore hoyne czynili/ precz odmiátał *CzechRozm* 71v; To co teraz mowifz/ zá nic práwie w tey mierze nie ſtoi. Abowiem wſyſtko to znácznie Chriſtus Pan zgánił y precz záraz odrzucił. *CzechRozm* 212v, 101 [2 r.], 128v, 161v, 223; *CzechEp* 233, 242; *NiemObr* 34; *ReszPrz* 56; Tobie gdym ſię ia moy Pánie [...] poruczył/ thyś moy grzech wtył precz zárzucił. *ArtKanc* P19, Q3v; *LatHar* 145.

»odwracać ſię precz [od czego]« (1): Aversari preces alicuius, Nie dáć ſłowá ná rzecz/ nie chcieć ſłucháć/ odwrácać ſie precz od czyich proźb. *Mącz* 487b.

»precz puſcić« [szyk zmienny] (2): Nie ruſza to nas [...] / ábyſmy ſámi ſiebie/ y Króleſtwo ſwé Polſkié/ ná Seymie wálnym náprawili: wſzytkoſmy to mimo ſye puſcili precz *OrzQuin* Y4v; *GostGospSieb* +4.

Wyrażenie: »precz oddalenie« (1): Widząc Pan ludzkie zgrzeſzenie [...] / á od chwały niebieſkiej precz oddalenie. [...] weyźrzał ná nas Pan z niebá *ArtKanc* B6.

δ. Przez wykluczenie, pominięcie (10) :

Z elipsą czasownika nadrzędnego: w funkcji równoważnika zdania rozkazującego (z dodatkową partykulą tworzącą tryb rozkazujący) (1):

~ *Fraza:* »[co] niechaj precz« = *pomińmy to* (1): ták ſie mój gotował Oyćiec k bitwie/ iż w dródze to wſzytko zwoiował. Ale y to niechaj precz: á za máło ſpráwił/ Gdy Hektorá mężnégo żywotá pozbáwił? *GórnTroas* 20. ~

Połączenie: »na stronę precz« (1): *RejWiz* 42v *cf* »odłożyć precz«.

Zwroty: »odłożyć precz« (1): A ktoby ſie náliczył rozlicznych roſkoſzy. [...] Ktore więc w takim ſtanie [cnotliwym] ci wſzyſcy miewáią [...] A iuż to tám ná ſtronę máło odložmy precz. *RejWiz* 42v.

»precz (się) puścić« (2): także też y owo *argumentum* ktore wziął *ex Aristotele* zaniechało sie [...]. Więc y owá díputatio wżytká/ *de calido et frigido in viro et muliere*, precz sie puściłá *Górndworz B3v; GostGospSieb +3*.

»precz wyrzucić (*a. wyrzucać, a. odrzucić*), wyrzucon« [*w tym: skąd (1)*] = *ei cere foras PolAnt, Vulg [szyk zmienny] (5:1): RejAp 89v; zaz niebeło wżytktim iáwno iáky Decret byli [...]* Pháriseużowie/ [...] vczynili? że ktoby go [*Jezusa*] był wípomniał/ álbo wyznał/ precz miałbydż wyrzucon z Sinágoti ich? *BiałKaz C4v; Wítań a zmierz kościoł Boży/ y ołtarz [...]. A sień co przed kościołem wyrzuć precz/ á nie mierz iey. BudNT Apoc 11/2, b8; Oczko 30v; WujNT Apoc 11/2*.

d. Nie do tego miejsca: przez ominięcie, niedopuszczenie (8) :

Zwrot: »precz obrocić« (1): Iesliby był Pothok wielki [...]:musiał bys imo óny Stawki Pobok Zwódnicą gościnną wodę precz obrócić. *Strum O3v*.

»oddalić precz [*od kogo*]« (1): Oddal precz od nas powietrze morowe/ á rácz z łálki śwey fpráwić látá zdrowe *ArtKanc R16v*.

»precz pchać [*od kogo*]« (1): IEZV Dawidow Synu/ śwey lutości Poruż: á choć mnie/ lud w poľpolitości Precz pcha od ciebie/ iednák ty/ moy Pánie/ Obroć się ku mnie *GrabowSet N4*.

»precz (prze)minąć (*a. omijać*)« (*też w przem*) [*szyk zmienny*] (5): A iesli kto w złey sławie márnies fwiátá zginie/ Y pámięć zła zoftánie y niebo precz minie. *RejWiz 75v; RejPos 208; BielSat N4; potym sie [pszczoły] rozlecają po rozlicznych ziołach/ á co niepotrzebne to precz omijają. RejZwierc 16; BielSjem 41*.

e. Na zewnątrz (5) : Paulo latior patescit campus. Rożerza sie precz. *Mącz 283c*.

Fraza: »oczy [*komu*] lażą z głowy precz« (1): Nieśmim przemowicz ny słowa A nieśmie się podniefcz głowa. Y oczy my lażą śniey przeć Patrząc na tak okrutna rzecz. *RejKup Hv*.

»precz wychodzić (*a. wynieść*)« [*w tym: dokąd (1)*] = *foras egredi PolAnt [szyk zmienny] (2): BudNT Apoc 3/12; Y Apoštoł ś. vpomina ábychmy śzli zá Pánem/ mowiąc: Exeamus ad eum extra castra*. Wychodźmy do niego precz zá obozy. *WysKaz 12*.

»wychodzić precz [*przed co*]« = *wystawać poza (1)*: Menum. Budowanie s podśieniami ná słupiech ftojące które yákoby wychodzy przecz przed grunt á fundáment práwego budowania/ ganek/ przedfienie/ wykulż niektórzi zową. *Mącz 216a*.

f. W inną stronę, do tyłu, w bok (2) :

Połączenie: »na stronę precz« (1): Ni talis obliquitas in latus digredi videretur, Wyyawłzy by tá vkoś ná stronę precz vchodźiłá. *Mącz 256c*.

Zwrot: »precz się odwracać« (1): Tropeus, Który kogo rwie/ zá włoły pociąga/ álbo co takowego wyrządza/ s trzaskiem sie precz odwraca yákoby o tym nic nie wiedział. *Mącz 466c*.

g. Z pola widzenia przez zniknięcie, stanie się niewidocznym (2) : [*Mahomet mówił:*] A Zydowie iż go [*Jezusa*] chcieli zabić człowieka takiego/ ktorego nie mogli zabić/ bo to wiedział do nich/ á tak włożywłzy ofobę swoię ná Iudażá śam sie opuścił/ mgłą zniknął precz/ á Zydowie Iudażá vmęczyli á nie Iezufá. *BielKron 165v; náiezdźáli tam nas Maurowie [...]* w wielkości okrętow/ ktorebyśmy byli łączno porażili/ byśmy byli mieli wiátr po temu w nocy/ ale skoro noc zálzłá znikáli precz. *BielKron 454*.

2. Daleko, dalej, na całą długość lub głębokość (12) : Tych [drzew] wyniośle gąłęzie precz się rościągają/ Ledwie nie z obłokami swą granicę mają. *WitosłLut* A3v.

W połączeniu z dodatkowym wskazaniem kierunku: dokąd, do czego, gdzie (11): nieźkodzi y owżem filną pomocz y pożytek daie/ wpułzczać precz do macicze/ Tak we tłuścio/ rozmoczywzi w tym bawelnę *FalZioł* V 19d, V 28; ktoby zaś zgorzył iedno tych maluczkich którzy wmię wierzą raczyby mu wwiązano podspodni kamień młynski na lzyj iego/ i zatopiono i precz na głębokości morskiej [*demergatur in profundum maris*]. *MurzNT Matth* 18/6; *Leop Matth* 18/6; Y szła granicą ich do Morza y Merálá/ y przychodziła do Debbáfeth/ ciągnąc się precz do rzeki [*pertinet ad flumen*] która iesth przeciw Ieknoám. *BibRadz Ios* 19/11; *Hedera* herba [...], Ziele ząwždy się zieleniejące o swej mocy łać nie może/ ale po murzech po płociech tyczach albo co bliższego má pnie się precz na wyż w zgorę. *Mącz* 154a; *Proiectum*, Przednieyża część domu ku wierzchowi precz ydąca/ łczyt. *Mącz* 162d. *Cf Połączenie*.

Połączenie: »precz aż [dokąd, gdzie]« [szyk 2:2] (4): Po tym lektwarzu trzeciego dnia ma być wczyniono mazanie, począwszy od pępka: aż precz na doł, Oto tą maścią *FalZioł* V 86v; *BibRadz Gen* 10/19; Dayże ten Rów sypać wżytko podle Stáwu/ blisko przy wodzie áże pod Staw precz imo Groblą. *Strum* M4v; y ma byđ przełćie przez pułczą/ [...] wżędzie od lewéj strony ná trzy mile: á tak precz aż do brzegu Morza łóného [*usque od litus Maris salsi JanStat* 892]. *SarnStat* 1110.

II. O czasie (4) :

1. Poza termin określony (1) : Dlatego więc przydają/ abo *Exclusiue* Prawni ludzie: ábo więc piłą *Inclusiue*. *Exclusiue* kończy rok gdy go piłać poczną: *Inclusiue* zamyka dobę drugoroczną/ Aż poczną łżeśćletnego y pierwszego piłać: Tak cię będą ná iednym słoweczku kołyłać. Tak *proximè sequentem annum* precz wywiera iedno słowko/ á drugie w łobie go zawiera [tj. wpisanie w dokumencie słowa *exclusive* kończy jego ważność wraz z końcem określonego terminu]. *KlonWor* 80.

2. Ciągle, stale (3) : Wieprzow y owiecz precz się vbywać będzie/ Y kur będzie mało/ bo w wigilią Bożego narodzenia w noci mało było gwiazd/ tedy y Iaiecz wkażuie się być na ten rok niewiele. *LudWiś* B.

Połączenie: »przełćie precz (aż do końca)« (2): *Opus fervet*, Robotá pochodza przedię precz/ to yełt/ żadne się omieszkanie w rzeczy nie dzieye. *Mącz* 121a; *Continuatio*, Trwanie/ czynienie czego bes przełtanku/ kończenie/ prowadzenie przed się precz aż do końca. *Mącz* 447b.

III. O stopniu: Całkowicie (3) : Rzekł nieprzyiaciel/ wżytki ich granice łpalę precz/ A wyścina młodzyeńce ich ná wże łrony moy miecz *LubPs* hh3v; *Radicitus*, Y skorzeniem precz/ áłz do gruntu y korzenia *Mącz* 345b; *Stripitus*, Z gruntu/ z fundámentu precz. *Mącz* 417a.

Synonimy: **II.2. stale;** **III. całkiem, zupełnie.**